

Nr 6.

Ankom till riksdagens kansli den 23 februari 1932 kl. 12.³⁰ e. m.

Utlåtande, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt befrielse för riksbanken från skyldigheten att inlösa av banken utgivna sedlar med guld.

I en till riksdagen avlåten, den 12 februari 1932 dagtecknad proposition nr 98, som hänvisats till bankoutskottets förberedande handläggning, har Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen medgiva, att riksbanken må för tiden från och med den 1 mars till och med den 20 maj 1932 vara fritagen från skyldigheten att vid anfordran inlösa av banken utgivna sedlar med guld efter deras lydelse, med rätt dock för riksbanken att, om förhållandena därtill giva anledning, före utgången av nämnda tid återupptaga inlösningen av bankens sedlar.

På framställning av fullmäktige i riksbanken och efter samråd jämväl med fullmäktige i riksgäldskontoret medgav Kungl. Maj:t, med stöd av § 72 regeringsformen, genom kungörelse den 27 september 1931 (nr 325), att riksbanken finge för tiden från och med den 28 september till och med den 30 november 1931 vara fritagen från skyldigheten att vid anfordran inlösa av banken utgivna sedlar med guld efter deras lydelse. Sedan bankofullmäktige i skrivelse den 24 november 1931 hemställt om fortsatt befrielse för riksbanken från sedelinlösningsskyldigheten intill utgången av februari innevarande år, förlängde Kungl. Maj:t genom kungörelse den 27 november 1931 (nr 369) ifrågavarande medgivande att gälla till och med den 29 februari 1932. Detta beslut har, efter proposition i ämnet (nr 26), av innevarande års riksdag gillats (riksdagens skrivelse nr 13).

I skrivelse till Kungl. Maj:t den 11 februari 1932 hava *fullmäktige i riksbanken* hemställt om fortsatt befrielse för riksbanken från inlösningsskyldigheten till och med den 20 nästkommande maj.

Efter att hava erinrat om att fullmäktige i sin nyss omförmälda skrivelse den 24 november 1931 framhållit, att det då ännu ej kunde angivas, när en definitiv reglering av myntsytet kunde äga rum, samt att förhållandena under den tid, som därefter förflutit, ej ändrats i sådan riktning, att större möjlighet nu funnes att bestämma tidpunkten för en laglig stabilisering av den svenska valutan, hava fullmäktige till stöd för sin hemställan anfört följande:

»Valutans yttre värde, mätt i växelkurserna på vissa guldmyntfotsländer, nådde den 8 sistlidna december sin hittills lägsta punkt efter guldmyntfotens upphävande. Nämda dag förekommo följande noteringar:

	Avista säljkurs
1 dollar (New York)	5: 59
100 francs (Paris)	22: —
100 » (Schweiz)	109: —
100 floriner (Amsterdam)	226: —

Växelkurserna hava därefter med vissa kortare avbrott visat en fallande tendens. Denna dag noteras nämnda fyra valutor sålunda:

	Avista säljkurs
1 dollar (New York)	5: 20
100 francs (Paris)	20: 70
100 » (Schweiz)	102: 50
100 floriner (Amsterdam)	210: 50

Den konsumtionsprisindex, som utarbetas för riksbankens räkning, lämnar upplysning om valutans inre värde, uttryckt i priserna på de varor och tjänster, som ingå i allmänhetens konsumtion. Vid indexberäkningen tages hänsyn till följande grupper: födo- och njutningsämnen, bostad, bränsle och lyse, inventarier, beklädnad m. m. Berörda index avser sålunda att vara en mätare på levnadskostnaderna, i möjligaste mån representativ för den totala konsumtionen i landet. Om nivån i september 1931 sättes lika med 100, bliva generalindexalen för varje vecka från den 11 oktober 1931:

11 oktober—17 oktober 1931	99: 39
18 » —24 »	99: 34
25 » —31 »	99: 40
1 november—7 november	99: 37
8 » —14 »	99: 60
15 » —21 »	99: 70
22 » —28 »	99: 95
29 » —5 december	99: 99
6 december—12 »	100: 06
13 » —19 »	100: 03
20 » —26 »	100: 01
27 » —2 januari 1932	100: 06
3 januari—9 januari	100: —
10 » —16 »	100: 25
17 » —23 »	100: 13
24 » —30 »	100: 18

Vid guldmyntfotens upphävande angåvo fullmäktige riksbankens avsikt vara att bevara kronans inhemska köpkraft. I den mån nämnda köpkraft mätes av riksbankens index, kan således konstateras, att någon försämring av köpkraften hittills ej inträtt.

Fullmäktiges återopade uttalande bör emellertid ej erhålla den tolkningen, att fullmäktige åsyfta att bibehålla detaljprisnivån för samtliga konsumtionsvaror i genomsnitt oförändrad. På grund av prisstegringen

å vissa import- och exportvaror, vilken småningom i större utsträckning kan väntas komma till uttryck även i detaljhandeln, skulle en penningpolitik av nämnda innebörd nödvändig göra en motsvarande nedpressning av priserna å de egentliga hemmamarknadsvarorna, en utveckling som för vårt land skulle skärpa verkningarna av den nuvarande krisen. Däremot bör i oförmälda uttalande inläggas den betydelsen, att riksbanken vill eftersträva att bibehålla genomsnittet av priserna å hemmamarknadsvarorna och å de viktigare i konsumtionen ingående tjänsterna på en i hudsak oförändrad nivå. En penningpolitik enligt sistnämnda riktlinjer medger viss stegring av riksbankens index, nämligen i den mån en av växelkursstegringen och prisstegringar i utlandet föranledd höjning av priserna å import- och exportvaror (och av priser, som direkt sammanhänga med dessa) skulle giva upphov därtill. Med hänsyn till att en dylik pristäthöjning endast i mindre grad komme att återverka på levnadskostnaderna, torde emellertid stegringen av de sistnämnda, vilken avspeglas i riksbankens index, ej bliva betydande. Statsrådet och chefen för finansdepartementet har vid föredragning inför Eders Kungl. Maj:t av finansplan och inkomstberäkning för budgetåret 1932/1933 anfört, bland annat, följande: 'De gångna månadernas utveckling har givit stöd åt uppfattningen, att fluktuationerna i kronans värde på den inhemska marknaden, i första hand dess köpkraft i konsumenternas händer, skola kunna hållas inom trånga gränser. Att i anslutning till det mål, som i september uppställdes, söka vidmakthålla nämnda köpkraft, synes mig alltjämt böra utgöra en riktlinje för våra strävanden'. Enligt fullmäktiges mening bör en penningpolitik enligt ovan angivna riktlinjer medföra, att levnadskostnaderna blott inom trånga gränser komma att avvika från genomsnittet av desamma för år 1931.

Av det anförda framgår, att riksbanken vid bedömandet av fluktuationerna i prisnivån ej kan underlåta att taga hänsyn till orsakerna till de inträdda prisförskjutningarna. Det är nämligen av betydelse att kunna konstatera, huruvida prisrörelsernas ursprung är att söka exempelvis i tullförhöjningar, förändrade växelkurser eller inflationstendenser på den inre marknaden, vilka framstå såsom primära i förhållande till växelkurserna. Vid en sådan analys av prisläget komma givetvis att beaktas jämväl andra prisindexberäkningar än riksbankens ovanberörda konsumtionsprisindex.

Uppenbart är, att fullmäktige i sin strävan att åstadkomma så stabila förhållanden som möjligt inom näringslivet taga hänsyn jämväl till andra faktorer än förändringar i prisnivån, framförallt till produktivitetsförhållanden och lagerhållning inom olika näringsgrenar.

Det vore givetvis önskvärt, att ett program för riksbankens penningpolitik kunde uppgöras, som erhöle så stor allmängiltighet som möjligt och kunde avse en längre tid. Med hänsyn till de många osäkerhetsmoment, som läget alltjämt rymmer och så beroende som den inhemska ställningen är av vad som kan inträffa i utlandet, bör dock framhållas, att varje penningpolitiskt program för närvarande måste angivas att gälla endast tills vidare. Tidpunkten för fastställandet av ett program på längre sikt, innebärande riktlinjer för värden av en stabiliserad valuta, har enligt fullmäktiges mening ej ännu inträtt.»

Fullmäktige i riksgäldskontoret, vilka beretts tillfälle att yttra sig i ärendet, hava förklarat sig ej hava något att erinra mot att bankofullmäktiges framställning bifalles.

Föredragande departementschefen har för egen del yttrat följande:

»Mot bankofullmäktiges framställning om fortsatt befrielse för riksbanken för tiden till och med den 20 nästkommande maj från skyldigheten att inlösa av banken utgivna sedlar med guld har jag intet att erinra. Då vid bifall härtill frågan om sedelinlösningsskyldigheten kommer att ånyo bliva föremål för prövning av innevarande års riksdag, finner jag icke anledning att nu för min del närmare ingå på hithörande spörsmåls innebörd i olika hänseenden.»

Utskottet.

Då en återgång till guldmyntfot för närvarande icke synes möjlig, har utskottet ansett sig böra tillstyrka bifall till Kungl. Maj:ts föreliggande framställning.

Av vad föredragande departementschefen i ämnet anført lærer framgå, att spörsmålet om riktlinjerna för den svenska penningpolitiken längre fram under riksdagen kommer att göras till föremål för behandling. Med hänsyn härtill har utskottet ansett sig för sin del icke böra i nu förevarande sammanhang ingå på nämnda spörsmål.

Utskottet hemställer,

att Kungl. Maj:ts förevarande proposition må av riksdagen bifallas.

Stockholm den 23 februari 1932.

På bankoutskottets vägnar:

C. E. SVENSSON.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från första kammaren: herrar C. E. Svensson, Gustafsson i Stensholm, Lindgren, Johansson i Östersund, Johansson i Friggeråker, Ström i Lidköping, Stendahl och Möller;

från andra kammaren: herrar Svensson i Betingetorp, Wikström, Höglund i Göteborg, Ryberg, Carlsson i Solberga, Wigforss, Leffler och Törnkvist i Bjuv.*

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.